

**ČETVRTA MEĐUNARODNA TEHNIČKA KONFERENCIJA U SVEZI
BILJNIH GENETSKIH IZVORA****I. KOLAK I Z. ŠATOVIČ**

Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zavod za oplemenjivanje bilja, genetiku i metodiku istraživanja
Faculty of Agriculture, University of Zagreb
Department for Plant Breeding, Genetics and Biometrics

Od 17. do 23. lipnja 1996. godine održana je u Leipzigu, Njemačka Četvrta Međunarodna tehnička konferencija u svezi biljnih genetskih izvora. U radu Konferencije su kao predstavnici R. Hrvatske sudjelovali prof. dr. Ivan Kolak i mr. Zlatko Šatović djelatnici na projektu "Hrvatska banka biljnih gena". Zbog izuzetne važnosti navedene konferencije odlučili smo prevesti i tiskati dokumente osmišljenje i prihvaćene tijekom konferencije u svrhu upoznavanja što šire znanstvene i stručne javnosti. Očuvanje i održiva upotreba biljnih genetskih izvora važnih u prehrani i poljodjelstvu zajednički je cilj cjelokupnog čovječanstva, a mi smo agronomi temelj njegovog postizanja.

U ovom broju predstavljamo Lajpcišku deklaraciju o očuvanju i održivoj upotrebi biljnih genetskih izvora za prehranu i poljodjelstvo, a u sljedećim ćemo brojevima tiskati i dva osnovna dokumenta FAO Sveobuhvatnog sustava za očuvanje i upotrebu biljnih genetskih izvora za hranu i poljodjelstvo, a to su: Izvješće o stanju biljnih genetskih izvora u svijetu i Sveobuhvatni plan akcije u svezi biljnih genetskih izvora.

Sva se dokumentacija o Konferenciji čuva u okviru projekta "Hrvatska banka biljnih gena" i slobodno je dostupna svim zainteresiranim znanstvenim i stručnim djelatnicima.

**LAJPCIŠKA DEKLARACIJA O OČUVANJU I ODRŽIVOJ UPOTREBI
BILJNIH GENETSKIH IZVORA ZA PREHRANU I POLJODJELSTVO**

1. U svrhu priznavanja temeljne važnosti biljnih genetskih izvora za prehranu i poljodjelstvo, naročito za sigurnost prehrane sadašnjih i budućih generacija, predstavnici 148 država i 54 organizacije sakupili su se u Leipzigu na poziv FAO organizacije na Četvrtu Međunarodnu tehničku konferenciju u svezi biljnih genetskih izvora. Sastali smo se da bismo izrazili i ponovo naglasili našu predanost u očuvanju i održivoj upotrebi ovih izvora, te za poštenu i ravnomjernu razdiobu dobiti koja proizlazi iz upotrebe biljnih genetskih izvora za prehranu i poljodjelstvo, priznavajući poželjnost ravnomjerne razdiobe dobiti koja proizlazi i iz upotrebe tradicijskih znanja, inovacija i postupaka relevantnih za očuvanje

I. Kolak i sur.: Četvrta međunarodna tehnička konferencija u svezi biljnih genetskih izvora

biljnih genetskih izvora za prehranu i poljodjelstvo i za njihovu održivu upotrebu. Uvjereni smo da će ovi napori dati veliki doprinos postizanju ciljeva i olakšavanju provođenja Konvencija o biološkoj raznolikosti i Programa za 21. stoljeće.

2. Priznajući da države imaju suverena prava nad vlastitim biljnim genetskim izvorima za prehranu i poljodjelstvo, također potvrđujemo našu zajedničku i pojedinačnu odgovornost za ove izvore svjetske baštine.

3. Ovi su izvori kao temelj prirodne i izravne evolucije biljnih vrsta najkritičniji za preživljavanje i dobrobit ljudske vrste. Svim su državama potrebni biljni genetski izvori ukoliko žele proširiti izvore hrane, povećati poljodjelsku proizvodnju na održiv način, te odgovoriti na izazove koje mogu proizaći iz promjena okolišnih uvjeta uključujući i klimatske promjene. Svjesni smo suštinske vrijednosti biološke raznolikosti i njezine ekološke, društvene, gospodarske, znanstvene, obrazovne, kulturne i estetske važnosti.

4. Biljni genetski izvori za prehranu i poljodjelstvo proizvod su prirodne evolucije i čovjekovog utjecaja. Priznajemo ulogu koju su imale generacije seljaka, muškaraca i žena, te oplemenjivača i autohtonih i lokalnih zajednica u očuvanju i poboljšavanju biljnih genetskih izvora. Zahvaljujući njihovim naporima mnogi se biljni genetski izvori za prehranu i poljodjelstvo još uvijek prikupljaju, čuvaju, poboljšavaju i održivo upotrebljavaju.

5. No svjesni smo ozbiljnosti prijetnji koje postoje za sigurnost biljnih genetskih izvora i priznajemo da se napori u očuvanju, razvoju i održivoj upotrebi genetske raznolikosti moraju pojačati. Ova se raznolikost gubi kako na polju tako i u drugim ekosustavima, u praktički svim državama, čak i u bankama gena. Iako je broj banaka gena posljednjih desetljeća znatno povećan, mnoge od njih ne zadovoljavaju minimalne međunarodne standarde. Alarmantno visok broj uskladištenih primki je potrebno regenerirati što indicira da je mnogo ranije prikupljenog i očuvanog materijala danas u opasnosti.

6. Najveći propusti i slabosti postoje u nacionalnim i međunarodnim kapacitetima očuvanja, procjene i održive upotrebe biljnih genetskih izvora u svrhu povećanja sigurnosti prehrane svijeta i pridonosa održivom razvoju. Veza između očuvanja i upotrebe se mora pojačati. Postojeća raznolikost unutar biljnih vrsta se ne upotrebljava u mjeri da bi bilo moguće povećati proizvodnju hrane ili poboljšati održivost proizvodnih sustava. Institucijski kapaciteti, strukture i programi trebaju se revidirati ne bi li se suočili s ovim nedostacima. Potrebno je ojačati nacionalne kapacitete, naročito u državama u razvoju.

7. Svjesni smo međusobne ovisnosti država i naroda u svezi biljnih genetskih izvora za prehranu i poljodjelstvo. Dostupnost i razdioba kako genetskih izvora tako i tehnologija osnova je osiguravanja prehrane rastuće svjetske populacije, te mora biti olakšana. Takav pristup i razdioba tehnologije s državama u razvoju mora se osigurati i/ili olakšati na pošten i najpovoljniji način, uključujući koncesije i preferencije, kao što to treba biti međusobno dogovoreno između svih stranaka u transakciji. U slučaju tehnologije koja potpada pod patentno pravo ili neka druga prava intelektualnog vlasništva, pristup i transfer tehnologije mora se osigurati na način koji priznaje i u skladu je s prikladnom i učinkovi-

tom zaštitom prava intelektualnog vlasništva. Potvrđujemo potrebu promicanja međunarodne i regionalne suradnje između država, međuvladinih organizacija, nevladinih organizacija i privatnog sektora.

8. Naročito potvrđujemo postojanje rastuće potrebe održanja postojećih *ex situ* kolekcija i *in situ* habitata biljnih genetskih izvora. Vrlo je važno raznolikost učiniti što korisnijom i vrednijom za oplemenjivače, seljake, autohtone i lokalne zajednice osiguravajući bolju i dostupniju dokumentaciju. Priznajemo potrebu znatne i dugoročne financijske podrške nacionalnim i međunarodnim oplemenjivačkim programima, uključujući inicijative oplemenjivača u svrhu adaptacije i poboljšanja genetskog materijala za razvoj u budućnosti. Pozivamo na novu i učinkovitiju suradnju između znanstvenika i seljaka koja bi podržala stalne napore seljaka u rukovanju i poboljšavanju biljnih genetskih izvora, naročito u marginalnim područjima.

9. Naš primarni cilj mora biti jačanje sigurnosti prehrane svijeta putem očuvanja i održive upotrebe biljnih genetskih izvora. Za ovo je potreban integralan prilaz kombinirajući najbolje od tradicijskih znanja i modernih tehnologija. Potrebno je uspostaviti sredstva za identifikaciju, povećanje, te poštenu i ravnomjernu razdiobu dobiti proizašle iz očuvanja i održive upotrebe biljnih genetskih izvora.

10. Na Četvrtoj Međunarodnoj tehničkoj konferenciji u svezi biljnih genetskih izvora prihvatili smo Sveobuhvatni plan akcije u svrhu ispunjenja naših ciljeva. Ovaj plan osigurava koherentan okvir za aktivnosti na području *in situ* i *ex situ* očuvanja i održive upotrebe biljnih genetskih izvora kao i razvoja institucija i kapaciteta. Pridonijet će jačanju veze između tekućih aktivnosti i učinkovitije upotrebe raspoloživih izvora. Uvjereni smo temeljne važnosti dugoročne nacionalne predanosti za integriranim nacionalnim planovima i programima kao i neophodnosti nacionalne, regionalne i međunarodne suradnje.

11. Ovaj Sveobuhvatni plan akcije element je FAO Sveobuhvatnog sustava očuvanja i održive upotrebe biljnih genetskih izvora. Sveobuhvatni sustav danas obuhvaća, između ostalih elemenata i Međunarodno zalaganje za biljne genetske izvore koje je u procesu revizije. Reviziju je potrebno što prije završiti i uskladiti Sveobuhvatni sustav s Konvencijom o biološkoj raznolikosti.

12. Založit ćemo se da pokažemo našu predanost čineći sve potrebne korake za provođenje Sveobuhvatnog plana akcije u skladu s našim nacionalnim mogućnostima.

13. Sakupili smo se u Leipzigu svjesni naših odgovornosti i teškoća koje nas čekaju, no s punim povjerenjem da se napredak može i mora postići. Ističemo potrebu integriranja očuvanja i održive upotrebe biljnih genetskih izvora za prehranu i poljodjelstvo u poljodjelsku politiku kao osnovni element sigurnosti prehrane svijeta. Pozivamo da se posebna pažnja obrati Sveobuhvatnom planu akcije na Svjetskom skupu na vrhu o prehrani koji će se održati u studenom 1996. godine. Pozivamo sve da nam se pridruže u postizanju našeg zajedničkog cilja.

Prihvaćeno 22. lipnja 1996. godine u Leipzigu.